

N:o 70.

Ank. till Riksd. till kansli den 28 april 1898, kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning af väckt motion angående ändrade straffbestämmelser i värnpligtslagen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och derifrån till lagutskottet hänvisad motion, n:o 144, anför herr *Boëthius*:

»I motion n:o 33 till Andra Kammaren vid 1893 års riksdag, i hvilken motion sex af kammarens ledamöter instämde, föreslog herr *C. Palm*:

»att Riksdagen må i skrifvelse till Konungen anhålla, att Konungen må taga under öfvervägande, huruvida icke de böter, som ädömas enligt gällande värnpligtslag, må vid bristande tillgång, i stället för att förvandlas enligt allmän lag, aftjenas genom viss ökning af den tid, under hvilken den bötfälde skall undergå vapenöfning, samt, derest sådant lämpligen finnes kunna ske, derom inkomma med förslag till Riksdagen.»

Såsom skäl härför anförde motionären, att under åren 1877—1891 icke mindre än 4,693 värnpligtige fått genom fängelsestraff aftjena böter för öfverträdelse af värnpligtslagens stadganden (om anmälningar, inställelse vid inskrifning, mönstring och vapenöfning), nemligen:

1887	507
1888	1,321
1889	1,083
1890	918
1891	864.

Att så många af våra vapenföra ynglingar få göra sin första bekantskap med värnplikten genom att sättas i fängelse, ansåg motionären icke bidra till en rätt uppfattning af deras skyldigheter mot fosterlandet, hvarjemte, enligt hans åsigt, ett sådant slösande med fängelsestraff för förseelser, hvilka af allmänna opinionen icke erkännas såsom verkliga förbrytelser, vore egnadt att nedsätta fängelsestraffens anseende, på samma gång staten derigenom betungades med betydande kostnader.

I hvilken riktning reformen borde gå, ansåg motionären riktigt angifvet i ett af chefen för fängsvården i februari 1890 till regeringen inlemnadt memorial, hvori bland annat yttras:

»Derest icke de för ifrågakvarande försummelser ådömda böter kunna aftjenas i särskilda militärrätter, förefaller det mig såsom väl värdt att öfverväga, huruvida icke påföljden för dessa uteblifvanden kunde sättas i utsträckta skyldigheter inom värnpliktsområdet, vare sig genom förlängd tjänstetid eller annorledes, hellre än att allt fortfarande låta, på sätt nu eger rum, fängelserna blifva för en stor del af den värnpliktiga ungdomen ett slags förskolor för dess utbildning till fosterlandets försvar.»

Lagutskottet, till hvilket motionen hänvisades, fann förslaget »särdeles behjertansvärdt», och den straff-form, motionären förslagsvis förordat, »beaktansvärd», men befarade, att ett likartadt genomförande af densamma möjligen kunde möta svårigheter af praktisk art och föranleda rubbningar af den för de olika vapenslagen och fördelningarna inom armén gällande tjänstgöringstid och dylikt; den för armén gällande disciplinstadgan kunde visserligen enligt utskottets mening lemna god ledning vid träffandet af det val förslagets antagande nödvändiggjorde, men utskottet tilltrorde sig dock icke att i sådant hänseende göra något bestämdt uttalande, utan ansåg sig därför »bäst främja motionens syfte» genom att hemställa:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga under öfvervägande, huruvida icke förändrade föreskrifter i fråga om förvandling af böter, ådömda enligt värnpliktslagen, må anses erforderliga, och derefter till Riksdagen afgifva det förslag i ämnet, hvartill anledning må förefinnas».

Emot utskottets beslut reserverade sig utan angifvande af motivet herrar *Fröberg* och *Claëson* från Första Kammaren, af hvilka dock den sistnämnde under diskussionen i nämnda kammare upplyste, att hvad som föranledt hans reservation var:

att böternas utbyte mot förlängd vapenöfning möjligen kunde medföra den föreställningen, att värnpliktslagens fullgörande vore ett ondt;

att, om några värnpliktige finge erlägga böter och andra erhöle förlängd öfningstid, detta kunde synas innebära ett återupplifvande af friköpningsrätten; samt

att motionärens statistik visade en tillbakagång i det öfverklagade missförhållandet.

Af ledamoten af Andra Kammaren herr *J. Anderson* afgafs deremot en motiverad reservation, hvari visserligen erkändes, att motionen ginge i den rätta riktningen, men meddelades, att reservanten yrkat afslag på densamma, emedan enligt hans åsigt »lika förbrytelser mot värnpligtslagen böra drabbas af lika påföljd, och lagutskottet icke eger att utöfver hvad motionen föranleder till göra några framställningar». Reservanten uttalade emellertid en förhoppning, »att motionären eller någon annan vid nästa riksdag skall framkomma med förslag, att alla förbrytelser af värnpliktig mot nämnda lag skola bestraffas genom ökad antal öfningsdagar, vare sig fortsättning af pågående öfningar eller särskild inställelse under något af de påföljande åren».

Då ärendet den 18 februari förekom i Första Kammaren, framställdes (af friherre *B. A. Leijonhufvud* och *H. Falk*) från militärisk synpunkt betänkligheter mot böternas förvandling till förlängd vapenöfning, men antyddes, att motionens syfte lämpligen kunde vinnas genom böternas aftjenande i militärarrest, hvaremot herr *P. A. Bergström* påpekade den möjligheten, att böterna kunde gäldas med de värnpligtiges dagaflöning, och sedan lagutskottets dåvarande ordförande, numera chefen för kongl. justitiedepartementet, under erkännande af att det i motionen anmärkta missförhållandet behöfde afhjelpas, förordat utskottets förslag, blef detta utan votering af kammaren bifallet.

Vid ärendets behandling i Andra Kammaren samma dag uttalade sig alla, som uppträdde i frågan, för motionens syfte. En talare (herr *C. Ericson*) befarade emellertid, att, om i värnpligtslagen insattes ordet »vapenöfning» i stället för »fängelse», vapenöfning i den allmänna rättsuppfattningen kommer att ingå såsom en mer eller mindre nedsättande straffart, hvarför han framkastade tanken att böterna borde aftjenas genom arbete på mötesplatsen efter mötets slut.

Af andra sidan anfördes (af grefve *Hamilton*), att, »om man tager bort en straffart just därför, att man anser den vanhedrande, och sätter en annan i dess ställe, så följer väl icke deraf, att denna nya straffart också skall vara vanhedrande». I enlighet med sin uppfattning, att såväl utskottets förslag som motionen icke ginge tillräckligt långt, då de medgafve olika straff för samma brott, yrkade reservanten herr *Anderson* afslag å utskottets hemställan och fann understöd af flere talare, bland hvilka vice talmannen herr *A. P. Danielson* äfven gjorde gällande, att man borde vänta någon tid, innan en så nyss antagen lag som värnpligtslagen ändrades; det kunde nemligen tänkas, att de ifrågavarande öfver-

trädelsernas antal kunde sjunka, i mån af att lagen blefve mera känd och tillämpad.

Resultatet blef också att kammaren med 130 röster mot 61 afslog utskottets hemställan.

Den under ärendets behandling från flera håll uttalade förhoppningen, att frågan med första skulle genom en ny motion bringas under Riksdagens pröfning, har icke gått i fullbordan, och under en tid af fem år har nu erfarenhet kunnat vinnas, huruvida det ifrågavarande missförhållandet verkligen är på väg att af sig sjelf upphöra.

Uppgifter, som jag erhållit från kongl. fängvårdsstyrelsen (se bil.), tyda på att motsatsen snarare är att befara. Under det att antalet bötesfångar af ifrågavarande slag 1891 utgjorde 864 (se ofvan), ställer sig statistiken för åren 1892—1896 på följande sätt:

1892	905
1893	821
1894	1,145
1895	908
1896	940.

Under sådana förhållanden synes tiden vara inne att söka åstadkomma en annan ordning än den nuvarande, hvilken — oafsedt det för fosterlandskänslan upprörande i kombinationen värnpligt och fängelse för bortåt 1,000 ynglingar årligen — äfven innebär allvarliga vådor. Fattas inspärkning i anstalter, afsedda för verkliga brottslingar, såsom en skam, så är det nemligen obilligt att med sådant slags fängelse bestraffa förseelser, som ofta torde bero blott af okunnighet eller låt vara slarf, och för mången yngling kan resultatet af en dylik bestraffning blifva ett förslöande af hans hederskänsla, hvarigenom han införes på brottets bana. Leder åter detta olämpliga och öfverdrifna användande af fängelsestraff — och detta torde vara det vanliga — till att fängelsestraffet förlorar sin afskräckande karakter, så är detta från samhällsordningens synpunkt ytterst beklagligt.

Hvad angår sättet för frågans lösning, torde detta kräfva en utredning, som endast regeringen kan åstadkomma, och, liksom motionären och lagutskottet 1893, anser därför äfven jag mig blott böra föreslå, att Riksdagen begär en sådan utredning. Vid förra tillfället strandade emellertid det hela på frågan, huruvida böternas uthytande mot annan straffart skulle vara obligatoriskt, d. v. s. bötesstraffet i detta fall borde helt och hållet afskaffas. För min del skulle jag ej hafva något emot att så skedde, men

jag befarar att, om förslaget nu formuleras på sådant sätt, att detta möjligen kan medföra samma följd, som den motsatta formuleringen förra gången medförde, eller att kamrarne stanna i olika beslut och dermed hela den vigtiga utredningen förhindras; därför synes mig Riksdagens hemställan böra göras så vid, att båda möjligheterna rymmas derinom.

Äfven af ett annat skäl anser jag, att Riksdagen vid sin hemställan om utredning ej bör endast uttala sig för antingen ett partielt eller ett fullständigt utbytande af bötesstraff mot annan straffart. Den af landshöfding *Bergström* 1893 framkastade tanken, att bötesstraffen böra *bibehållas*, men böterna utgå af de värnpligtiges innestående dagaflöningsmedel, synes nemligen äfven böra komma under ompröfning. Visserligen kan detta blott tillämpas på dem, som verkligen fullgöra värnpligten, och om man icke stadgar, att den på sparbanksböcker insatta delen af dagaflöningen bör innestå, tills de värnpligtige fullgjort sina mönstringar, kunna ej heller dessa medel med säkerhet påräknas annat än för gäldande af böter för försummad inskrifning och inställelse till vapenöfning; men i många fall blefve dock på detta sätt påföljden lika för de försumlige, undvekes fängelsestraffet och undginges den orimligheten, att personer, som faktiskt hafva medel innestående hos statsverket, till stor kostnad för detta behandlas såsom medellösa.»

På grund af hvad sålunda anförts hemställer motionären, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda, huruvida ej genom förändrade bestämmelser i värnpligtslagen det missförhållandet må kunna rättas, att en stor del af den värnpligtiga ungdomen straffas med fängelsestraff för förseelser mot värnpligtslagen, samt att Kongl. Maj:t derefter ville till Riksdagen göra den framställning, hvartill en dylik utredning finnes böra föranleda.

Vid framställningen finnes fogad en uppgift å antalet personer, som vid rikets läns- och kronocellfängelser undergått förvandlingsstraff för böter, ådömda dels (hvad angår år 1886) jemlikt art. IV i kongl. kungörelsen den 3 november 1860 angående den allmänna beväringen, dels jemlikt art. VIII i värnpligtslagen den 5 juni 1885, till hvilken uppgift utskottet tillåter sig hänvisa.

På sätt motionären erinrat vann visserligen icke lagutskottets vid 1893 års riksdag gjorda hemställan om en skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande behovet af ändrade bestämmelser i fråga om förvandling af böter,

som ådömts enligt värnpligtslagen, Riksdagens bifall. Af handlingar, som till utskottet öfverlemnats, framgår emellertid, att, sedan herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet just genom lagutskottets utlåtande fått sin uppmärksamhet riktad på frågan, densamma så till vida varit föremål för behandling, som t. f. chefen för generalstaben i ämnet afgifvit ett utförligt yttrande. Då således frågan om ändrade föreskrifter rörande bötesstraffet för förseelser mot värnpligtslagen är under utredning, och då utskottet häraf har anledning antaga, att, derest denna utredning gifver vid handen, att ifrågavarande böter kunna och böra vid bristande tillgång på annat sätt förvandlas än efter de allmänna regler, enligt hvilka bötesstraff öfvergår till fängelse, Kongl. Maj:t skall, utan att Riksdagen i anledning af förevarande motion derom gör hemställan, för Riksdagen framlägga förslag i ämnet, så föranledes häraf utskottet, som i sitt utlåtande n:o 69, angående ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning, tillstyrkt Riksdagen att hos Kongl. Maj:t göra framställning bland annat om sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att användningen af straffarten enkelt fängelse, äfven då denna straffart användes såsom förvandlingsstraff, måtte så vidt ske kan inskränkas, att hemställa,

det förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 april 1898.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af hr *Ohlsson*, som anförde:

»Såsom motionären påpekat, har frågan om behovet af ändrade bestämmelser rörande straff för förseelser mot värnpliktslagen redan år 1893 varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet.

Då denna magtpåliggande angelägenhet nu ånyo förelagts Riksdagen, har motionären särskildt framhållit och betonat, att allt fortfarande — efter mer än tioårig tillämpning af värnpliktslagen — ett öfver måttan stort antal värnpligtige årligen underkastas fängelse såsom förvandlingsstraff för böter, hvilka blifvit dem i och för dylika förseelser påförda.

Det sålunda anmärkta, beklagliga missförhållandet har i och för sig synts motionären vara af beskaffenhet att mana till allvarligt öfvervägande, huruvida icke genom ändrade lagbestämmelser rättelse härutinnan må kunna åstadkommas. Motionärens framställning har emellertid så omfattande räckvidd, att deraf skäligen påkallas särskild undersökning och utredning *ej mindre* om och under hvilken förutsättning bötes- och deremot svarande förvandlingsstraff må kunna upphöra att tillämpas i afseende å förseelser mot värnpliktslagen, *än äfven* om och i hvilken omfattning dessa straff i förevarande fall må kunna mot andra lämpliga straffarter utbytas. För sådant ändamål torde i korthet böra erinras derom, att de ifrågavarande förseelserna — hvilka alla bestå i underlåtenhet att fullgöra vissa i värnpliktslagen stadgade medborgerliga pligter — äro följande:

- a) uteblifvande från inskrifningsförrättning;
- b) underlåten inställelse till tjänstgöring i fredstid;
- c) försummad mönstring eller uraktlåtenhet att aflemna uppgift om bostad;

d) underlåten anmälan om flyttning från ett kompaniområde till ett annat, om afgang från sjömanshus, eller om längre tids vistande utom det kompaniområde, värnpliktig tillhör.

För samtliga ofvannämnda försummelser äro stadgade böter till nedanupptagna belopp:

- för a) första gången 10 kronor och för hvarje följande gång 20 kr.;
 » b) första gången 20 kr. och för hvarje följande gång 40 kr.;
 » c) hvarje gång 5 kr.; och
 » d) likaledes hvarje gång 5 kr.

Böterna förvandlas, vid bristande tillgång till deras gäldande, enligt allmän strafflag. Vidare torde i detta sammanhang böra meddelas, att, enligt särskilda i generalstaben uppgjorda statistiska beräkningar öfver laga kraftvunna bötespåföringar för åren 1888—1891 (1892), de verkliga försummelsernas antal utgjort:

för a) i medeltal för hvarje år	2,566
» b) d:o d:o	2,118
» c) d:o d:o	7,238
» d) d:o d:o	105

eller sammanlagdt 12,027

straffbara försummelser under hvarje år.

De bötespåföringar, hvilka icke tagit åt sig laga kraft men i allt fall förorsakat mycken skriftvexling, delgifning och andra åtgärder, lära under ofvannämnda år uppgått till mångdubbelt högre antal. Några statistiska beräkningar öfver ifrågavarande slags bötespåföringar och försummelser för senare åren hafva icke varit att tillgå.

Den af motionären åberopade, i kongl. fängvårdsstyrelsen upprättade officiella uppgiften ådagalägger emellertid att under tioårsperioden 1887—1896 i medeltal 941 värnpliktige årligen undergått fängelse för böter, hvilka blifvit dem påförda för förseelser mot värnpliktslagen. Då de ifrågavarande fängelsefångarne år 1896, eller det sista året uppgiften afser, uppgingo till 940, vill deraf synas, att någon märkbar tillbakagång i antalet dylika bestraffningar följaktligen icke gjort sig gällande.

Såsom de statistiska siffrorna för öfrigt klart och tydligt visa, utgöra mönstringsförsummelserna det vida öfvervägande flertalet af de förseelser, för hvilka straff enligt värnpliktslagen utkrävas. Detta har emellertid sin naturliga förklaringsgrund deri, att de mönstringspliktiges antal är förhållandevis ganska stort.

Om således mönstringsförsummelserna kunde upphöra, skulle en högst väsentlig minskning i värnpliktsförseelsernas hela antal häraf förmedlas. Det torde därför med ett visst fog kunna ifrågasättas, huruvida det icke i stort sedt skulle lända till bättnad både för det allmänna och de värnpliktige, att mönstringsplikten, sådan den nu är reglerad, helt och hållet afskaffades. Det egentliga ändamålet med mönstringen, hvilken författningsenligt kan fullgöras antingen genom personlig inställelse vid mönstrings-

förrättning eller genom särskild i föreskrifven tid och ordning till vederbörande områdesbefälhafvare insänd skriftlig anmälan, är att sätta nämnde befälhafvare i tillfälle inhemta tillförlitlig uppgift om de mönstringspligtiges bostad.

Tages emellertid rimlig hänsyn *icke blott* till de utgifter ooh den tidspillan, som äro förbundna med och förorsakas genom vederbörande tjänstemäns och de värnpligtiges personliga inställelse vid mönstringsförrättningar, *utan äfven* till samtliga kostnaderna för all den officiella skriftväxling, delgifning, handräckning och räkenskapsföring, som måste ega rum, innan de år efter år till flere tusental uppgående bötespåföringarne för mönstringsförsummelser varda behörigen utredda, verkställda och redovisade, vill det förefalla alldeles uppenbart, att det ur ekonomisk synpunkt skulle vara särdeles fördelaktigt att upphäfva mönstrings- och anmälningsplikten samt i stället föranstalta om nödiga bostadsuppgifters meddelande till vederbörande militära befälhafvare genom vissa myndigheter såsom exempelvis presterskap, församlingsföreståndare, häradsskrifvare, rotemän och sjömanshusdirektioner.

Genom sålunda förändradt tillvägagångssätt skulle förvisso till fördel för värnpligtsväsendet — och utan att nyssnämnda civila myndigheter behöfde genom slikt arbete blifva i någon afsevärd grad betungade — derjemte vinnas mera fullständighet, ordning och reda i afseende å bostadsuppgifterna, än som med nuvarande mönstringssätt uppnås.

Under sådana förhållanden synes från militär synpunkt näppeligen kunna förorsakas någon olägenhet deraf, att värnpligtige befrias från en skyldighet, som af dem alltjemnt i stor omfattning åsidosattes.

Den i militärt afseende uppfostrande inverkan, som möjligen förmenas ligga deri, att de värnpligtige efter fullgjord vapenöfningsskyldighet skola genom mönstringen känna sig bundne vid den militära tjensteplikten, torde med afseende särskildt å det sätt, hvarpå ansvar för försummad mönstring utkräfvades, i verkligheten icke kunna tillmätas någon nämnvärd betydelse.

Såsom känt är, har för öfrigt den mönstringsplikten hufvudsakligen liknande anmälningsskyldighet, som enligt § 33 mom. 2 och 3 värnpligtslagen ålagts värnpligtige, hvilka flytta från ett kompaniömråde till ett annat, eller afgå från sjömanshus eller längre tid uppehålla sig utom det kompaniömråde, de tillhöra, ansetts kunna i särskildt föreskrifven eller eljest vedertagen ordning å de värnpligtiges vägnar förmedlas och fullgöras af presterskapet och vissa andra lokala myndigheter.

Till fördel för det allmänna och de värnpligtige hafva också hufvudsakligen af denna anledning anmälningsförsummelserna i dessa fall kunnat,

såsom de ofvanintagna statistiska siffrorna nogsamt gifva vid handen, hållas inom mycket måttliga gränser.

Efter allt att döma borde således steget kunna tagas fullt ut och några oöfverstigliga hinder icke möta för ett fullständigt afskaffande af det nuvarande mönstrings- och anmälningsväsendet, för så vidt detsamma påhvilat de värnpligtige.

Härigenom skulle förseelserna mot värnpligtslagen kunna vara inskränkta till de två visserligen straffvärda fall, som afse uteblifvande från inskrifning eller tjänstgöring.

Skulle det emellertid mot förmodan ur militär synpunkt befinnas ogörligt att upphäfva mönstringspligten, synes till främjande af det skriftliga mönstringssättets anlitande och behöriga fullgörande kunna bland annat vidtagas sådana åtgärder att hos de personer, som, jemlikt § 117 i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga förordning angående inskrifning och redovisning af värnpligtige samt deras tjänstgöring m. m., ega bestyrka värnpligtiges uppgifter om bostad, tryckta blanketter till dylika uppgifter på det allmännas bekostnad tillhandahållas.

Med anledning af en vid denna riksdag väckt motion har lagutskottet i särskildt utlåtande tillstyrkt sådan ändring af nyssberörda §, att jemväl ledamöter i kommunalnämnd och nämndemän må kunna bestyrka bostadsuppgifterna, hvarigenom sannolikt bör kunna åstadkommas någon minskning i mönstringsförsummelsernas antal. Beträffande derefter de särskilda skyldigheterna för värnpligtige att personligen inställa sig till inskrifning och tjänstgöring i fredstid synes på goda grunder kunna ifrågasättas, huruvida icke försummelsernas antal i dessa fall skulle kunna i afsevärd mån och efter hand minskas, derest värnpligtige vid försummad inställelse oftare, än hvad nu i allmänhet lärt kunna ske, genom myndigheternas försorg hemtades.

Enligt bestämmelserna i § 41 mom. 1 och 3 värnpligtslagen äro värnpligtige för nyssberörda båda försummelser underkastade äfventyret af hemtning på egen bekostnad. Om dessa bestämmelser vidare utvecklades och skärptes samt vissa praktiska anordningar derjemte vidtoges för möjliggörande af en effektiv tillämpning af detta äfventyr, skulle sådant, på grund af det obehag och de kostnader, som genom hemtningen förorsakades, tvifvelsutan i hög grad främja efterlefnaden af värnpligtslagens föreskrifter i de afseenden, om hvilka nu särskildt är fråga.

Vidare synes med fullt fog böra meddelas föreskrift derom, att för sådan värnpliktig, som genom försummad inskrifning eller uraktlåten inställelse till tjänstgöring under ett eller flera år obehörigen framflyttat fullgörandet af vissa med värnpligten förenade skyldigheter, värnpligten

under motsvarande tid skall förlängas efter det den värnpliktige fyllt 40 år, då all värnpligt eljest lagligen upphör. Då värnpligtigs sammanlagda bevarings- och landstormstid nu kan genom försummelse af lagstadgade skyldigheter förkortas, synes nämligen deri kunna ligga någon lockelse till öfverträdelse af gällande föreskrifter.

Antalet förfallolöst uteblifne från inskrifningsförrättningar torde särskildt kunna i någon mån minskas, derest under vissa villkor medgifves tillåtelse för värnpliktige, hvilka äro behäftade med sådana lyten, kroppsfel eller sjukdomar, som uppenbarligen föranleda oförmögenhet till krigstjänst, att utan personlig inställelse varda från värnpligtens fullgörande frikallade.

Genom här ofvan antydda och andra liknande, för ändamålet tilläfventyrs lämpliga, lagändringar skulle en mycket stor del af de nu alltför talrikt förekommande förseelserna mot värnpligtslagen kunna undanrödjas eller förebyggas *utan anlitande af straffrättsliga åtgärder*.

Efter erinran härom torde den af motionärens framställning föranledda frågan om förändrade straffarter jemväl böra med några ord beröras.

Nu lär det icke kunna förnekas, att bötesstraff eller deremot svarande kortvariga förvandlingsstraff utgöra straffarter, hvilka i allmänhet äro föga egnade att motsvara de ändamål, som med straffet afses. I fråga särskildt om sådana medborgerliga pligter, som i och för försvarsväsendet lagstadgas för landets befolkning, torde det få anses vara af alldeles enastående och utomordentlig vikt, att verklig jemlikhet inför lagen under alla förhållanden och i hvarje fall upprätthålles och göres gällande.

Det kan följaktligen under inga omständigheter anses tillfredsställande, att försummelser af dessa pligter straffas medelst böter, hvilka utgå med *fixa* belopp och vid bristande tillgång förvandlas till *fängelse*. *Straffet bör tydligen i alla förekommande fall, och så vidt möjligt är, lämpas så, att det träffar de försumlige på ett i allo rättvist och likartadt sätt, oberoende af deras personliga förmögenhetsförhållanden.*

Måste det således å ena sidan anses önskvärdt och lämpligt, att nu stadgade bötes- och förvandlingsstraff för förseelser mot värnpligtslagen utbytas mot andra straffarter i de värnpligten rörande fall, hvilka *icke kunna* ordnas och regleras annat än medelst straffrättsliga åtgärder, torde å andra sidan böra noggrant och fullständigt utredas, om och i hvilken mån rent militära straffarter eller tillrättavisningar, såsom *förlängning af tjänstetiden, fullgörandet af särskild militär arbetsskyldighet, mistning af aflöningsförmåner* eller andra disciplinära bestraffningar må kunna i förvarande fall göras gällande.

Skulle en ingående sådan utredning gifva vid handen, att slika bestraffningsmedel af en eller annan anledning icke kunna med fördel tillämpas å de försummelser, om hvilka här är fråga, synes vidare böra tagas under särskildt öfvervägande, huruvida icke i sammanhang med införandet *i dessa särskilda fall af s. k. vilkorlig straffdom* frihetsstraff lämpligen kan och bör såsom allmänt gällande straffart lagstadgas för de båda ur försvarsväsendets synpunkt jemförelsevis ganska allvarsamma förseelser, hvilka bestå i förfallolöst uteblifvande från inskrifning eller tjenstgöring.

För nämnda förseelser, hvilka äro af beskaffenhet att kunna med ett års mellantid upprepas, synas af praktiska skäl vilkorliga straff med fördel kunna — åtminstone försöksvis — tillitas.

Den värnpligtige, som ena året försummat fullgörandet af den lagstadgade skyldigheten, kommer nemligen — och kan icke undgå att komma — i tillfälle att redan följande året genom motsvarande pligtuppfyllelse visa, om han vill af det vilkorliga straffhotet låta sig rätta och såmedelst söka göra sig förtjent af befrielse från det straff, hvartill han genom försummelsen gjort sig skyldig.

Ådagalägger värnpliktig genom upprepad enahanda försummelse fortfarande obenägenhet att uppfylla nyssnämnda viktiga medborgerliga pligter, lära ur den afgörande synpunkten af försvarsväsendets behöriga upprätthållande några betänkligheter icke böra möta att för sådan händelse *i hvarje fall* tillämpa ett skäligen afmätt frihetsstraff.

Då, såsom ofvan framhållits, frågan om ändrade bestämmelser angående straff för förseelser mot värnpligtslagen ovedersägligen är förtjent af synnerligt beaktande från statsmagternas sida;

då någon allsidig och uttömmande utredning hittills icke blifvit verkställd rörande sättet och tillvägagåendet för möjliggörande och åstadkommande af en väsentligen förbättrad rättsordning i nu förevarande afseenden;

då förseelser mot värnpligtslagen äro af den särskilda art och beskaffenhet, att frågan om sättet och vilkoren för dessas bestraffande icke nödvändigtvis behöfver eller ens lämpligen bör sammankopplas med vissa ifrågasatta reformer i den allmänna strafflagstiftningen;

då frågan om ändring af värnpligtslagens straffbestämmelser sedan 1893 års riksdag — då denna fråga inom båda kamrarne omfattades med lifligt intresse — veterligen icke varit föremål för Kongl. Maj:ts uppmärksamhet i vidare mån än att ett yttrande i ärendet infordrats och för två år sedan afgifvits af t. f. chefen för generalstaben;

då, såvidt känt är, särskild anledning icke förefinnes till det antagandet, att Kongl. Maj:t på grund af nämnda yttrande eller eljest kommer

att, utan derom af Riksdagen gjord begäran, framlägga förslag till välbehöfliga lagändringar i de delar, om hvilka här är fråga; och

då för öfrigt Riksdagen i en angelägenhet af så ingripande vikt och betydelse som den nu förevarande skäligen icke bör — genom att afslå motionen — till en oviss framtid undanskjuta en reform, som i och för sig måste anses af verkligt behof påkallad och som därför kräfver en snar lösning;

har jag, i olikhet med utskottets flertal, ansett fullgiltiga skäl vara för handen att göra hemställan derom,

att Riksdagen i anledning af förevarande motion måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvad mån, till åstadkommande af rättelse i det af motionären anmärkta missförhållande, nu stadgade bötes- och förvandlingsstraff för förseelser mot värnpliktslagen må kunna afskaffas eller mot andra lämpliga straffarter utbytas, samt att Kongl. Maj:t derefter, så fort ske kan, ville för Riksdagen framlägga de förslag, till hvilka utredningen finnes föranleda.»

af herrar *F. Andersson, P. G. Petersson, J. Anderson, Nilsson* och *Wiklund*, hvilka instämt i den af herr *Ohlsson* afgifna reservation.

Herr *Jönsson* har begärt få antecknad, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.